

Bukovinian State
Medical University

ВДНЗ України «Буковинський
державний медичний університет»

Ștefan cel Mare University
of Suceava

Сучавський університет імені
Штефана чел Маре

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СУСПІЛЬНИХ НАУК ТА ІСТОРІЇ МЕДИЦИНИ

AKTUALINI PYTANNIA SUSPILINIH
NAUK TA ISTORII MEDITSINI
(APSNIM)

CURRENT ISSUES OF SOCIAL
STUDIES AND HISTORY OF
MEDICINE

АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ
ОБЩЕСТВЕННЫХ НАУК
И ИСТОРИИ МЕДИЦИНЫ

ENJEUX ACTUELS DES SCIENCES
SOCIALES ET DE L'HISTOIRE DE
LA MEDECINE

Спільний українсько-румунський науковий журнал
Joint Ukrainian-Romanian scientific journal

2018, 1 (17)

<i>Журнал засновано в 2013 р. Перереєстровано 27.07.2015 р. у Міністерстві юстиції України (Свід. № 21495-11295ПП – Сер. КВ)</i>	<i>Journal started publishing in 2013 year. Re-registered in the Ministry of Justice of Ukraine 27.07.2015 p (Cert.of registr. № 21495-11295PP – Ser. KB)</i>
<i>Журнал включено до Переліку наукових фахових видань України з історичних (Наказ МОН України № 515 від 16.05.2016р.) та філологічних наук (Наказ МОН України № 1222 від 07.10.2016 р.)</i>	<i>Journal is on the List of Scientific Professional publication of the Ministry of Education and Science of Ukraine, entitled to publish main results of dissertations in different fields of Historical sciences (order № 515 of 16.05.2016) and Philological sciences (order № 1222 of 07.10.2016)</i>

President:

Dr. of Medicine, Prof. **Taras Boychuk** (Bukovinian State Medical University)

Editors-in-Chief:

Dr. of History, Prof. **Stefan Purici** (Ștefan cel Mare University of Suceava)

Dr. of History, Prof. **Antoni Moyses** (Bukovinian State Medical University)

Executive Editors:

Ph.D., Associate Prof. **Antonina Anistratenko**, responsible for the electronic version of the journal

Ph.D., Lecturer **Lilia Roman** (Bukovinian State Medical University)

Ph.D., Lecturer **Harieta Mareci Sabol** (Ștefan cel Mare University of Suceava)

Editors Assistants:

Ph.D., Associate Prof. **Inha Tymofijchuk** (Bukovinian State Medical University)

Ph.D., Lecturer **Vasile M. Demciuc** (Ștefan cel Mare University of Suceava)

Executive secretaries: Lecturer **Iryna Kaizer**, Lecturer **Tetyana Nykyforuk**

INDEXING: Index Copernicus – 73,78 (2016) | Infobase Index – 2,8 (2016) | MIAR – 2,8 (2016) | SRJIF – 3,98 (2017) | JICIndex – 0,110 (2017)

Journal was registered in the international scientometric and bibliographical database *Index Copernicus*, *Directory of Open Access Journals (DOAJ)*, *Ulrichs Web*, *Erih Plus*, *Scientific Indexing Services*, *eLibrary*, *Index of Turkish Education*, *Infobase Index*, *OAJI*, *World Cat*, *Directory of Research Journals Indexing (DRJI)*, *Sherpa/Romeo*, *Scientific Journal Impact Factor (SJIF)*, *Information Matrix for the Analysis of Journals (MIAR)*, *Journals Factor (JF)*, *International Institute of organized research (I2OR)*, *Journals Impact Factor*, *International Innovative Journal Impact Factor (IIJIF)*, *Rootindexing*, *Science Research Journal Impact Factor (SRJIF)*, *JICIndex*, was published in database: *Google Scholar*, *SCIARY WorlWide Elibrary (SUA)*, *Central and Eastern European Online Library (Germany)*.

Editorial Board:**Social sciences:**

Associate Prof. **Gennadii Kazakevych**, Dr. of History, Taras Shevchenko Kyiv National University (Ukraine);
 Prof. **Michel Kerautret**, Dr. of History, Ecole des Hautes études en sciences sociales (Paris, France);
 Prof. **Zenon Kohut**, Dr. of History, Alberta University (Edmonton, Canada);
 Prof. **Oleksandr Kurochkin**, Dr. of History, M. Rylskiy Institute of Art, Folklore and Ethnology, Academy of Sciences (Kyiv, Ukraine);
 Chief Research Worker **Elisaveta Kvilincova**, Dr. of History, Institute of Cultural Heritage, Academy of Sciences (Chisinau, R. Moldova);
 Prof. **Yuri Makar**, Dr. of History, Academician of the Ukrainian Academy of History, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University (Ukraine);
 Senior Research Associate **Paul Meerts**, Dr. of History, Institute of International Relations Clingendael (The Hague, Netherlands);
 Prof. **Olimpia Mitric**, Dr. of History, Ștefan cel Mare University of Suceava (Suceava, Romania);
 Prof. **Georghe Onișor**, Dr. of History, Ștefan cel Mare University of Suceava (Suceava, Romania);
 Associate Prof. **Florin Pintescu**, Dr. of History, Ștefan cel Mare University of Suceava (Suceava, Romania);
 Academician **Stepan Pavliuk**, Dr. of History, Director of the Institute of Ethnology, Academy of Sciences (Ukraine);
 Academician **Anna Skrypnyk**, Dr. of History, Director of the Institute of Art Studies, Folklore and Ethnology, Academy of Sciences (Kyiv, Ukraine);
 Prof. **Andrzej Wawryniuk**, Dr. of History, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Cholmie (Poland);
 Prof. **Vitaliy Dokash**, Dr. of Philosophy, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University (Ukraine);
 Prof. **Mychailo Marchuk**, Dr. of Philosophy, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University (Ukraine);
 Prof. **Sorin Tudor Maxim**, Dr. of Philosophy, Ștefan cel Mare University of Suceava (Suceava, Romania);
 Prof. **Diego Sanches Mecka**, Dr. of Philosophy, National University of Distance Education (Madrid, Spain);
 Assoc. Prof. **George Neamtu**, Dr. of Philosophy, Ștefan cel Mare University of Suceava (Suceava, Romania);
 Prof. **Ivan Ostaschuk**, Dr. of Philosophy, Bukovinian State Medical University, M.P. Dragomanov National pedagogical University (Ukraine);
 Assoc. Prof. **Bogdan Popoveniuc**, Dr. of Philosophy, Ștefan cel Mare University of Suceava (Suceava, Romania);
 Assoc. Prof. **Nina Zoriy**, Ph. D. of Philosophy, Bukovinian State Medical University (Ukraine);
 Prof. **Bertrand Badiou**, Dr. Of Philosophy, Ecole normale supérieure (Paris, France);
 Prof. **Piotr Borek**, Dr. of Philology, Head of the Polish Philology Institute Krakiv Pedagogical University (Poland);
 Prof. **Mircea A. Diaconu**, Dr. of Philology, Ștefan cel Mare University of Suceava (Suceava, Romania);
 Assoc. Prof. **Evelina-Mezalina Graur**, Dr. of Philology, Ștefan cel Mare University of Suceava (Suceava, Romania);
 Prof. **Adam Falowski**, Dr. of Philology, Head of the East Slavic Philology Institute Jagiellonian University (Poland);
 Prof. **Roma Franko**, Dr. Of Philology, University of Saskatchewan (Canada);
 Assoc. Prof. **Simona-Aida Manolache**, Dr. of Philology, Ștefan cel Mare University of Suceava (Suceava, Romania);
 Prof. **Hanna Martynova**, Dr. of Philology, Bohdan Chmelnytskyi Cherkasy National University (Ukraine);
 Prof. **Nagy Rodica-Măriora**, Dr. of Filology, Head of the Scientific library in Ștefan cel Mare University of Suceava;
 Prof. **Antoaneta Olteanu**, Dr. of Philology, Bucharest University (Romania);
 Assoc. Prof. **Oleksandr Rak**, Ph. D. of Philology, Bukovinian State Medical University (Ukraine);
 Prof. **Nataliya Rusnak**, Dr. of Philology, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University (Ukraine);
 Chief Research Worker **Anna-Maria Sorescu-Marinkovich**, Dr. of Philology, Balkan Institute at Serbian Academy of Sciences and Art (Belgrad);
 Assoc. Prof. **Nadia Laura Serdenciuc**, Dr. of Educational Sciences, Ștefan cel Mare University of Suceava (Suceava, Romania).

History of medicine:

Assoc. Prof. **Carmen Cornelia Bălan**, Dr. of Psychology, Ștefan cel Mare University of Suceava (Suceava, Romania);
 Prof. **Vasyl Cheban**, Dr. of Medicine, Bukovinian State Medical University (Ukraine);
 Dr. med. Dipl.-Psych, MBA, **Gerhardt Dammann**, Chief of Psychiatrische Klinik Münsterlingen and the psychiatric services Thurgau (Switzerland);
 Prof. **Alexander Fediv**, Dr. of Medicine, Bukovinian State Medical University (Ukraine);
 Prof. **Oleksandr Ivashiuk**, Dr. of Medicine, Bukovinian State Medical University (Ukraine);
 Prof. **Yuzef Podguretski**, Dr. of Psychology, Opole University (Poland);
 Prof. **Alfred Prits**, Dr. of Psychology, Pres. of World Psychology Union, Head of Psychotherapy and Psychoanalysis Institute in Vienna (Austria);
 Prof. **Viktor Tashchuk**, Dr. of Medicine, Bukovinian State Medical University (Ukraine);
 Prof. **Dmytro Tyntyuk**, Dr. of Medicine, Chisinau State University of Medicine and Pharmacy N.Testemitsu (R. Moldova);
 Prof. **Bohdan Vasylevskiy**, Dr. of Medicine, Chief of Psychosomatik Institute (Warsaw, Poland);
 Prof. **Konstantin Yetso**, Dr. of Medicine, Chisinau State University of Medicine and Pharmacy N.Testemitsu (R. Moldova).

Актуальні питання суспільних наук та історії медицини. Спільний українсько-румунський науковий журнал. Серія "Філологічні науки" || Current issues of Social studies and History of Medicine. Joint Ukrainian-Romanian scientific journal. Series "Philological sciences"/ Редколегія: Т. Бойчук, Ш. Пуріч, А. Мойсей. Чернівці–Сучава: БДМУ. 2018. № 1 (17). 102 с.

ISSN: 2311-9896; EISSN 2411-6181

The actual problems of world history, history of Ukraine, history of religion, ethnogenesis and traditional culture of peoples, archeology, philosophy, linguistics, literature and history of medicine are investigated in the journal. The journal is the international edition according to the sphere of extension and geography of the authors.

The publication is aimed at the higher educational institutions, academic institutes, and cultural institutions staff.

ББК 60я53+5г.я43

The journal is published in paper and electronic version with the resolution of the academic council of Higher State Educational Establishment of Ukraine "Bukovinian State Medical University" (Decision № 6. Date 22.02.2018).

The authors are responsible for the selection, accuracy of given information, citations, proper names, geographical names and other data.

Publishing: 2-4 issues a year. Languages: Ukrainian, Russian, English, French.

Address: Ukraine, 58000, Chernivtsi, Heroiv Maidanu str., 3, Department of Social Sciences and Ukrainian Studies.
 Tel.: (0372) 520871. **E-mail:** snim@bsmu.edu.ua; society@bsmu.edu.ua

The electronic version of the journal is available on the Web sites: <http://apsnim.bsmu.edu.ua>; <http://doaj.org> (Directory of Open Access Journals); <http://www.irbis-nbuv.gov.ua> (Scientific periodicals of National V. Vernadskij library web-site); <http://scholar.google.com.ua> (Google Scholar); <http://e-apsnim.bsmu.edu.ua> (OJS).

**НЕЧЛЕНОВАНІ ОКЛИЧНІ РЕЧЕННЯ
В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ****Галина НАВЧУК, Лариса ШУТАК,**ВДНЗ України «Буковинський державний
медичний університет», Чернівці (Україна)
navchuk.galina@bsmu.edu.ua; society@ bsmu.edu.ua**NON-SCENARIOUS SPECIAL TESTS IN
THE MODERN UKRAINIAN LANGUAGE****Halyna NAVCHUK, Larysa SHUTAK**Higher State Educational Establishment of Ukraine
«Bukovinian State Medical University», Chernivtsi (Ukraine),
ORCID ID: 0000-0002-4624-1796 RESEARCHER ID: S-61-40-2016
ORCID ID: 0000-0001-8038-4080 RESEARCHER ID: S-61-30-2016

Галина Навчук, Лариса Шутак. Нечленяемые восклицательные предложения в современном украинском языке. Цель исследования. В статье рассматриваются нечленяемые восклицательные предложения с точки зрения теории речевых актов и теории эмоций; комплексно обоснованно эти языковые единицы на формально-синтаксическом и функционально-семантическом уровнях. Кроме того, определены средства выражения эмоций в нечленяемых восклицательных предложениях; установлено, что лексико-грамматическими маркерами этих синтаксических структур являются частицы, междометия, модальные слова, обращения, которые активно участвуют в их оформлении. **Методы исследования:** *описательный* – для описания формально-синтаксических и функционально-семантических особенностей нечленяемых восклицательных предложений; *сопоставления* – для анализа, синтеза и обобщения основных лингвистических теорий эмоций и теорий речевых актов, а также процессов, происходящих во время общения; *методики лингвистического наблюдения, классификации и систематизации* – для определения и различения формально-синтаксических и функционально-семантических особенностей нечленяемых восклицательных предложений. **Научная новизна.** Впервые исчерпывающе проанализированы формально-синтаксические и функционально-семантические особенности нечленяемых восклицательных предложений, на основании чего они определены как отдельная синтаксическая категория, ведь сама схема их построения, независимо от лексического наполнения, служит выражению эмоций. **Выводы.** Доказано, что нечленяемое восклицательное предложение является структурным типом, который служит в живой разговорной речи и речи персонажей художественных произведений способом выражения эмотивности, значение которой определяется в контексте и с помощью интонационных средств.

Ключевые слова: *нечленяемые восклицательные предложения, контекст, лексико-грамматические средства, эмотивность, экспрессивность, классификация.*

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими завданнями. Одним із основних завдань, що стоять перед лінгвістикою на сучасному етапі, є розкриття сукупності чинників, які визначають вибір того чи іншого висловлювання й тієї чи іншої форми його реалізації. З цього погляду проблема визначення залежності особливостей мовленнєвої діяльності від особливостей емоційного стану людини є актуальною. У цьому зв'язку важливим є питання про місце емотивної функції серед інших функцій мови, у світлі чого постає проблема уточнення статусу окличних речень у системі синтаксичних одиниць, з'ясування їх видів і різновидів, зокрема виникає необхідність визначити засоби передачі емотивності у власне-окличних синтаксичних структурах, з-поміж яких вирізняють і нечленовані речення.

Мета дослідження – з'ясувати структурні й функціональні особливості нечленованих окличних речень у сучасній українській мові, уточнити їх статус з погляду найновіших досліджень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання проблеми. Окличні речен-

ня представлені в сучасній українській мові великою різноманітністю типів: прості та складні (за будовою), односкладні й двоскладні (за складом граматичної основи), поширені й непоширені (за наявністю чи відсутністю другорядних членів речення). З-поміж цього розмаїття вирізняються й нечленовані конструкції, які виражаються частками, модальними словами, вигуками чи нерозкладеними єдностями службових елементів.

Прихильники традиційного вчення про члени речення, в основі якого лежить ідея нерозчленованості форми та змісту, такі структури класифікували як еквіваленти речень і позначили терміном «слова-речення»¹.

Нечленовані речення класифікують за об'єктивною модальністю, за суб'єктивною модальністю, за виконуваною функцією.

За результатами найновіших досліджень на позначення цих утворень, які виникають здебільшого в усному мовленні, діалогах, самостійно не вживаються, а супроводжують певний різновид членованих речень і впливають з його змісту, вживають термін «квазі-речення»². Деякі науковці виділяють їх як окрему струк-

¹ Vihovanets' I. R. Gramatika ukrajins'koyi movi: Sintaksis [Grammar of the Ukrainian Language: Syntax], K.: Libid', 1993, P. 67; Kulik B. M. Kurs suchasnoyi ukrajins'koyi literaturnoyi movi [Course of Modern Ukrainian Literary Language], K.: Radyans'ka shkola, 1965, Part II, P. 201–202.; "Suchasna ukrajins'ka mova. Sintaksis" ["Modern Ukrainian language. Syntax"], K.: Naukova dumka, 1972, P. 315–316.

² Zagnitko A. P. Teoretichna gramatika ukrajins'koyi movi. Sintaksis [Theoretical grammar of the Ukrainian language. Syntax], Donets'k: DoNU, 2001, P. 108.

турну одиницю в категорії власне-окличних речень³.

Незалежно від того, який термін на позначення цих синтаксичних одиниць використовується, усі науковці сходяться на тому, що вони належать до тієї сфери синтаксису, де межі між мовою і мовленням стираються. Тобто з цього погляду нечленовані окличні речення – синкретична одиниця, здатна виражати синтаксичну семантику мови і мовлення. Тому аналізувати ці конструкції потрібно у взаємозв'язку їхніх формально-синтаксичних і функціонально-семантичних реалізацій, оскільки своєрідність цих одиниць виявляється на комунікативно-прагматичному рівні, де диференційну роль, окрім інтонації, відіграє комунікативна настанова, що корелює з функцією⁴.

Виклад основного матеріалу дослідження. Нечленовані речення відображають позамовну дійсність, але не предметний світ і поняття про нього, а прояви чуттєво-вольової сфери людей, так само реально існуючої, як і предметний світ. Це прояви почуттів, емоцій, спонукань, бажань, що з'являються в суб'єкта під впливом об'єктивних факторів.

У формально-синтаксичному плані нечленовані структури відрізняються від інших типів речень тим, що в них немає ні головних, ні другорядних членів речення, оскільки ні з частками, ні з вигуками, ні з модальними словами синтаксична роль членів речення в синтаксичній структурі мови, як правило, не пов'язується⁵. Видається цілком переконливим твердження І. Р. Вихованця про те, що «предикативний (модально-часовий) стосунок до дійсності часто представляється в них або опосередковано, з “опорою” на модально-часовий план двоскладних чи односкладних речень у складному синтаксичному цілому (тексті), або тяжіє до теперішнього часу з огляду на миттєвий (спонтанний) характер реакції мовця на позамовну ситуацію»⁶. Конкретне значення більшості нечленованих речень визначається тільки у лінгвістичному контексті й у зв'язках з іншими засобами, які відображають ситуацію спілкування. В усному мовленні – це інтонація, рухи, міміка, жести, в писемному – контекст, який передає несловесні елементи спілкування. Напр.: *Ха, ха, ха! Скарб! Ссс! – засміявся і засичав з болю Недоварений* (І. Франко); – *Ой! – скрикнув Остап, ухопившись за груди, і захитався* (М. Коцюбинський); *Ох! – стогне жінка, міняючись на обличчі* (І. Вільде).

Варто зазначити, що вибір характеру інтонації для нечленованих речень не довільний, а комунікативно зумовлений⁷.

Як і інші структурні типи простого речення, нечленовані речення класифікують. Раніше розрізняли стверджувальні, заперечні, питальні, спонукальні, емоційно-оцінні слова-речення та слова, що виконують функцію мовленнєвого етикету⁸.

Зважаючи на досягнення української синтаксичної науки, традиційні класифікації є дещо застарілими. На сьогодні найвичерпнішою видається класифікація, запропонована І. Р. Вихованцем. За способом повідомлення думки він виділяє такі типи нечленованих речень: а) розповідні, питальні, спонукальні; б) стверджувальні і заперечні; в) емоційно забарвлені (окличні) і емоційно нейтральні (неокличні)⁹. М. У. Каранська до перелічених типів нечленованих речень додає ще й бажальні, що є цілком слухним¹⁰.

Нечленовані речення можна поділяти на групи ще й відповідно до лексико-граматичних засобів, напр.: а) нечленовані речення, виражені частками; б) нечленовані модальні речення; в) нечленовані вигукові речення.

Узагальнивши класифікації нечленованих речень, можна виділити такі різновиди окличних:

1) розповідно-окличні нечленовані речення:

а) стверджувальні;

б) заперечні

2) питально-окличні нечленовані речення;

3) спонукально-окличні нечленовані речення;

4) бажально-окличні нечленовані речення;

5) експресивно-оцінні нечленовані речення¹¹.

З-поміж стверджувальних розповідно-окличних нечленованих речень розрізняють такі, що відповідають на прямо поставлене запитання, і такі, що не відповідають на поставлене запитання, а виражають згоду з чим-небудь твердженням, пропозицією, проханням, наказом і т. ін. Пряме твердження того, про що запитують виражається частками *так, атож, еге, авжеж, аякже, угу*, прислівником *точно*, модальними словами *неодмінно, обов'язково, звичайно* та ін. Воно може підсилюватися частками *ну, жс*, вигуками *о, ой* чи кількарізним повторенням. Напр.: *Може, з друкарні Філічука? – Аякже ж!* (І. Вільде); *Ви з ним давно знайомі? – Звичайно!* (О. Кобилянська); – *Чи я говорив так голосно, Павлинко? – Авжеж!* (О. Кобилянська); – *Ну, а в такі ночі ви літаєте? – Звичайно!* (О. Гончар) – *Сидиш, Микито, вгорі? – Еге!* – *почулася з гальорки відповідь* (Ю. Яновський); – *І хімію вивчав? – Ну аякже!* (І. Вільде); – *Це буває завжди так* – і воно дуже сумно – чи не правда? – *О, певно!* (О. Кобилянська); – *Чи так? – Так, так!* – *підтягли за нею її подруги, а найбільше її приятелька Ірина* (О. Назарук); – *Так що ж, зраділи, що побачили? – Та як же !..* (М. Кропивницький).

Слова *добре, гаразд, так, вірно, правильно, звичайно*, словосполучки *ще б пак, та вже ж* й ін. виражають згоду й емоційно стверджують сказане. Напр.: *Добре, добре! Нехай так буде!* (Марко Вовчок); *Що другим дасте, то й мені дасте, – каже. – Згода! Просимо у хату* (Ю. Федькович); – *От скажеш їм, що я заслаб чогось та й поїхав додому. – Але ж бо так!*

³ Navchuk G. V., Shinkaruk V. D. Formal'no-sintaksichni ta funktsional'no-semantichni osoblivosti oklichnih rechen' [Formal-syntactic and functional-semantic features of occult sentences], Ternopil': Aston, 2007, P. 106–111.

⁴ Navchuk G. V., Shinkaruk V. D. Formal'no-sintaksichni ta funktsional'no-semantichni osoblivosti oklichnih rechen' [Formal-syntactic and functional-semantic features of occult sentences], Ternopil': Aston, 2007, P. 106–111.

⁵ Vihovanets' I. R. Gramatika ukraïns'koyi movi: Sintaksis [Grammar of the Ukrainian Language: Syntax], K.: Libid', 1993, P. 101.

⁶ Ibid., P. 69.

⁷ "Suchasna ukraïns'ka mova. Sintaksis" ["Modern Ukrainian language. Syntax"], K.: Naukova dumka, 1972, P. 315–316.

⁸ "Suchasna ukraïns'ka mova. Sintaksis" ["Modern Ukrainian language. Syntax"], Za zag. red. I. K. Bilodida, K.: Naukova dumka, 1972, P. 289–290.; Kulik B. M. Kurs suchasnoyi ukraïns'koyi literaturnoyi movi [Course of Modern Ukrainian Literary Language], K.: Radyans'ka shkola, 1965, Part II, P. 109.

⁹ Vihovanets' I. R. Gramatika ukraïns'koyi movi: Sintaksis [Grammar of the Ukrainian Language: Syntax], K.: Libid', 1993, P. 101.

¹⁰ Ibidem.

¹¹ Navchuk G. V., Shinkaruk V. D. Formal'no-sintaksichni ta funktsional'no-semantichni osoblivosti oklichnih rechen' [Formal-syntactic and functional-semantic features of occult sentences], Ternopil': Aston, 2007, P. 107.

(Ю. Федькович); **Гаразд!** *Иди ж сюди!* (А. Тесленко); – **А звісно!** *Він таки вилюдніє* (М. Кропивницький).

Стверджувальне окличне речення може виражатися заперечним словом, зокрема часткою **ні**. При цьому воно оформлюється як питальне речення і його справжній зміст стає зрозумілим тільки з контексту чи інтонації. Напр.: – **Чом би ні!** *По вечері накладемо на огонь сирій трави і буде диму досить* (А. Чайковський); – *А вільно тут принести?* – *спитав Андрій.* – **А чому ні!** *Старий принесе* (І. Франко).

Розповідно-окличні заперечні речення можуть бути прямою заперечною відповіддю на поставлене запитання і виражати незгоду з чим-небудь висловленим твердженням або заперечувати сказане самим мовцем.

Прямі заперечні відповіді у більшості випадків виражаються словом **ні**. Воно набуває експресивного відтінку і стає емоційно більш вагомим, коли повторюється чи супроводжується частками **бо, та, ба, ой, зовсім, майже** або вигуками **о!, е!, ах!, ох!**. Напр.: *Стало бутъ, ти туди і не навідувався?* – **Ні!** (М. Кропивницький); **Що ні – то ні!** (І. Вільде); **О ні, зовсім ні!** (О. Кобилянська); **Ні, ні!..** *Не погублю я своєї дитини* (М. Кропивницький).

Розповідно-окличні заперечні нечленовані речення можуть оформлюватися модальними словами **навпаки, аніскільки, дзуськи** і под. Напр.: – *Ви самі в то не вірите, ви певно лиш огірчені!* – **Навпаки!** – *відповів майже весело* (О. Кобилянська); – *І приголублю, а тобі ж що?* – **Аж нічогісінько!** (М. Кропивницький).

Речення, що не є прямою заперечною відповіддю, виражаються словами **неправда, неправильно, невірно**. Вони вживаються після непитальних реплік, заперечуючи те, про що в них йшлося. Напр.: – *Страшно вмирати такою смертю!* – *обізвалась із співчуттям.* – **Неправда!** – *відповів* (О. Кобилянська); *Оце вже вони, мабуть, восени поберуться.* – **Навряд!** (М. Кропивницький); – *Згадав я: хтось казав, що Юда-зрадник зависвся.* – **Неправда!** (Леся Українка).

Стверджувальні й заперечні нечленовані окличні речення розглянутих різновидів здатні вступати в різні змістові зв'язки із звертаннями, що вносять певну емоційність у заперечення. Часто вони поширюються односкладним чи двоскладним реченням або повторенням логічно наголошеного слова попереднього речення чи репліки. Напр.: *Ох, ні-ні, любчику, ні!* (Ю. Федькович); *Угадав? Так, угадав!* (І. Котляревський); – *Гігієна!* – **Так, так, гігієна!** (І. Вільде); *Ні, не бути цьому!* (І. Вільде); **Ні, ні, не треба!** – *перебив його Андрій* (І. Котляревський); **Воно так!** (І. Котляревський); *Авжеж, не знаю!* (І. Нечуй-Левицький); *Ой, ні, – се так так має бути!* (Ю. Федькович).

Своєрідним явищем заперечних нечленованих окличних речень є ще й те, що вони можуть виражатися стверджувальними словами. У такому випадку їх функціональне призначення визначається контекстом та інтонаційним оформленням. Напр.: **Авжеж!** *Так оце й дам бурлаці в руки чужі гроші!* – *сказав Бродовський* (І. Нечуй-Левицький).

Питально-окличні нечленовані речення виражаються частками **невже, хіба, га** й под., які служать не для висловлення запиту, а для виявлення почуттів та емоцій – подиву, сумніву, вагання тощо. Напр.: *Ти дурень!* –

каже Яків, свищучи. – **Хіба так!** – *кажу я, глянувши то на Якова, то на Баю* (Ю. Федькович); – **Хіба!** *Воно, може, спершу і зацікавиться, а далі остогидне* (М. Кропивницький). Вони можуть мати й експресивно-оцінне негативне значення із відтінком іронії.

Спонукально-окличні нечленовані речення виражають спонукування до дії – наказ, заклик, прохання, застереження тощо, що є проявом емоційної реакції мовця на певну ситуацію, чиюсь поведінку чи чиєсь висловлення. Засобами їх оформлення виступають такі вигуки і функціонально близькі до них слова, як: **годі, геть, гайда, стоп, марш, ура, караул, буде** й ін. Напр.: **Гайда!** *Гайда на лови!* (М. Івасюк); **Годі!** (Остап Вишня); **Гайда, гай!** (Ю. Федькович); **Цур йому, пек йому!** (І. Нечуй-Левицький); **Дмитре, агов, Дмитре!** – *тихо позвала Гльчина* (І. Вільде); **Та цур йому!** (Т. Шевченко); **Ша!** – *ударив принципал рукою по рамі верстата.* – *Я сказав: ша!* (І. Вільде); **Ниць! Ниць!** – *сичав той самий голос до патера, але сей, оголомиений страхом і несподіванкою, ані не чув, ані не розумів тої перестороги* (І. Франко); **Цс-с!** *Бронко нахилє голову, – достеменно так само, як перед тим його мама, – наслуховує* (І. Вільде); **Не руш!** (О. Гончар); **Геть! Геть** *звідси!* (М. Старицький); – **Годі ж бо, годі!** – *успокоювала підсолодженим, аж немилим голосом* (О. Кобилянська).

Бажально-окличними нечленованими реченнями вважають структури такого типу: *О, якби ж то!* (розм.); *Коли б то!* (розм.); – ... *І щось я, голубонько помічаю, що в моєї молока меншає!* **Коли б, господи, не відьма!** (Остап Вишня).

Традиційні та загальноприйняті формули привітання, прощання, подяки, вибачення, побажання тощо становлять окремий різновид бажально-окличних нечленованих речень. Такі конструкції нічого не стверджують і нічого не заперечують, не містять також експресивної оцінки чийого-небудь висловлення. Вони тільки виражають ставлення мовця до адресата. Напр.: **Добрий вечір!** (І. Вільде); **Будь ласка, будь ласка!** – *погодився Орест без вагання* (І. Вільде); **До побачення!** (М. Івасюк); **Добрий день!** (І. Франко); **Прощайте!** (І. Нечуй-Левицький); **Прощайте, прощайте!** (І. Котляревський); **Дай Боже щастя!** (І. Франко).

Такі нечленовані речення часто сполучаються із звертанням, утворюючи єдину звертальну конструкцію. Напр.: *На все добре, пане Ястремський!* (І. Вільде); *Здоров, пане брате!* (І. Котляревський); *Тітка Одарка!! Здорові!* – *перша одказала Христя* (П. Мирний); *Здоров, Миколо!* (І. Котляревський); *Спасибі, братчику!* (Ю. Федькович); *Прощай учителю!* *Спасибі за науку!* (А. Малишко). Як слушно зазначила Л. І. Мацько, «ці одиниці формують етичну рамку спілкування, вони стаціонарні для типових ситуацій, лаконічні за формою і стандартні за вживанням, вказують на соціальний контекст і роль у ньому мовця»¹².

В окремий різновид нечленованих окличних речень виділяють структури, які нічого не стверджують і не заперечують, а містять у собі безпосередню реакцію мовця (позитивну чи негативну) на те, що відбувається чи говориться. У зв'язку із цим їх називають емоційно-оцінними. Напр.: **От верзе!** (О. Назарук), **От тобі й на!** (І. Вільде); **То-то й ба!** (І. Нечуй-Левицький); **Куди ж пак!** *На сто карбованців!* (І. Нечуй-Левицький); **Ще**

¹² Kulik B. M. Kurs suchasnoyi ukrayins'koyi literaturnoyi movi [Course of Modern Ukrainian Literary Language], K. : Radyans'ka shkola, 1965, Part II, P. 61.

ж пак! На сто карбованців! (І. Нечуй-Левицький); **Ще б пак!** Такого не було – їх постягали з коней і зігнали докупи (М. Івасюк); **Щур йому, пак йому!** (І. Нечуй-Левицький).

На нашу думку, нечленовані окличні речення можна диференціювати на конструкції з повнозначною основою й неповнозначною основою. Втрата основних лексичних значень слів, що входять до складу нечленованих речень, призводить до того, що такі конструкції виконують тільки емотивну функцію. Напр.: – **От тобі й раз!** Ну, як же я буду з тобою говорити на «ви», коли ти парает? (М. Хвильовий); «**От так маєш!** – подумав Яць. – **Отсе я на багача наскочив!..**» (І. Франко); – **Чи ти ба!** Ото настрахав! (І. Нечуй-Левицький); – **Ага, ось воно як!** **Ну добре ж!** – взяв він шапку – лясь дверима (С. Васильченко).

Висновок. Отже, результати аналізу формально-синтаксичних і функціонально-семантичних особливостей нечленованих окличних речень дають усі підстави позначати їх як окрему структурну одиницю категорії власне-окличних речень, адже сама схема їх побудови, незалежно від лексичного наповнення, служить вираженню емоцій, які, проте, можна розпізнати тільки в контексті. Тому конкретне значення більшості нечленованих окличних речень визначається у зв'язках із іншими засобами, які відображають ситуацію спілкування – інтонацією, рухами, мімікою, жестами.

Подальші дослідження нечленованих окличних речень з урахуванням комунікативного підходу сприятимуть вичерпному й несуперечливому трактуванню їх функцій, статусу та місця у синтаксичній структурі сучасної української мови.

Galina Navchuk, Larisa Shutak. Non-scenarious special tests in the modern ukrainian language. The aim of the study. Uncategorized occult sentences are considered in the article from the point of view of the theory of speech acts and the theory of emotions; These linguistic units are formally-syntactic and functional-semantic levels are comprehensively substantiated. In addition, the means of expressing emotions in unclassified occasional sentences are determined; found that the lexical-grammatical markers of these syntactic structures are particles, exclamations, pronoun-adverbial words, appeals that are most actively involved in their design. **Methods of research:** descriptive – for the description of formal-syntactic and functional-semantic features of unclassified occult sentences; comparison – for the analysis, synthesis and synthesis of the basic linguistic theories of emotions and theories of speech acts, as well as the processes that occur during communication; methods of linguistic observation, classification and systematization – to determine and distinguish functional and semantic peculiarities of uncountable occlusive sentences. **Scientific novelty.** For the first time exhaustively analyzed formal-syntactic and functional-semantic peculiarities of uncharted occult sentences, on the basis of which they are defined as a separate syntactic category, since the very scheme of their construction, regardless of lexical filling, serves as an expression of emotions. **Conclusions.** It is proved that non-part-time occlusive sentences are a special structural type, which serves in the live spoken language and speech of

characters of artistic works in a way of expressing emotivity whose meaning is determined in the context and with the help of intonational means.

Key words: uncategorized occult sentences, context, lexical-grammatical means, emotionality, expressiveness, classification.

Навчук Галина Василівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри суспільних наук та українознавства Вищого державного навчального закладу України «Буковинський державний медичний університет», автор близько 140 праць наукового, навчально-методичного та публіцистичного характеру, з-поміж яких 1 монографія, 3 розділи до 2 колективних монографій, 3 параграфи до національного підручника з української мови за професійним спрямуванням, 2 навчальні посібники з грифом МОН України, 1 навчально-методичний посібник з грифом МОЗ України, 2 навчально-методичні посібники, видані за ухвалою ЦМК БДМУ, 2 відгуки на автореферати кандидатських дисертацій тощо. Коло наукових інтересів: синтаксис сучасної української мови, українознавство в системі вищої освіти, лінгвокраєзнавство, проблеми впорядкування української медичної термінології, культура мовлення медичного працівника, національно-мовне виховання у ВНЗ.

Шутак Лариса Богданівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри суспільних наук та українознавства Буковинського державного медичного університету, автор близько 150 праць наукового, навчально-методичного та публіцистичного характеру, з яких 1 монографія, 3 розділи до двох колективних монографій, 5 навчальних та навчально-методичних посібників з грифом МОН та МОЗ України. Коло наукових інтересів: категоріальна граматики української мови, порівняльне мовознавство, українська медична термінологія, лінгвопсихологія, українознавство в системі вищої освіти.

Navchuk Halyna – Candidate of Philology, Associate Professor of the Social sciences and Ukrainian studies Department in Higher State Educational Establishment of Ukraine «Bukovinian State Medical University»; she is the author of about 140 scientific, educational and critical publications, including 1 monograph, 3 sections in 2 monographs, 5 educational and teaching issues, which was approved by the Ministry of Education of Ukraine and the Ministry of Health of Ukraine. Research interests: Ukrainian, linguistic and cultural studies, problems of the research of Ukrainian medical terminology, the national language education in universities, categorial Ukrainian grammar.

Shutak Larisa – Associate Professor of the Social sciences and Ukrainian studies Department in Higher State Educational Establishment of Ukraine «Bukovinian State Medical University»; she is the author 150 scientific, educational and critical publications, including 1 monograph, 3 sections in 2 monographs, 5 issues, which was approved by the Ministry of Education of Ukraine and the Ministry of Health of Ukraine. Research Interests: categorial Ukrainian grammar, comparative linguistics, Ukrainian medical terminology, lingvo-psychology, Ukrainian studies in higher education.

Received: 07.02.2018

Advance Access Published: March, 2018

© G. Navchuk, L. Shutak, 2018